

РИНКИ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

DOI: [https://doi.org/10.31617/2.2025\(55\)01](https://doi.org/10.31617/2.2025(55)01)
УДК 355.65(477):355.271

ВЕНГЛІНСЬКИЙ Олександр

<https://orcid.org/0009-0006-3313-5376>

військовослужбовець ЗСУ, аспірант
кафедри ресторанних та крафтових
технологій
Державного торговельно-економічного
університету

вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
o.venhlnskyi@knute.edu.ua

VENHLINSKYI Oleksandr

<https://orcid.org/0009-0006-3313-5376>

military serviceman of the Armed Forces
of Ukraine, Postgraduate Student
at the Department of Restaurant
and Craft Technologies
State University of Trade and Economics

19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
o.venhlnskyi@knute.edu.ua

ПРОДОВОЛЬЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В РЕАЛІЯХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проведено загальний аналіз системи продовольчого забезпечення Збройних Сил України в умовах російсько-української війни. Розглянуто розвиток системи харчування військовослужбовців, починаючи з радянської моделі до сучасного підходу з використанням Каталогу продуктів харчування та системи електронних закупівель Prozorro. В основу дослідження покладено гіпотезу, що розмежування функцій закупівель і логістики, запровадження додаткових механізмів аудиту та незалежного моніторингу витрат у системі Prozorro є значущим предиктором цінкових та якісних відхилень, а конкуренція й прозорі процедури є визначальними для їх мінімізації, що сприятиме зменшенню ймовірності зловживань та раціональному використанню бюджетних коштів. Для перевірки гіпотези використано системний, історичний і порівняльний підходи, загальнологічні методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення та сходження від абстрактного до конкретного), економіко-статистичні процедури і контент-аналіз нормативів та публікацій. Визначено основні виклики, зокрема корупційні ризики, логістичні складнощі, забезпечення постійної якості отримуваних продуктів. Описано ряд заходів з реформування, включаючи новітнє запровадження

FOOD SUPPLY OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE IN THE REALITIES OF MARTIAL LAW

A comprehensive analysis of the food supply system of the Armed Forces of Ukraine has been conducted in the conditions of the Russian-Ukrainian war. The development of the food system for military personnel has been examined, starting from the Soviet model to the modern approach using the Food Product Catalog and the Prozorro e-procurement system. The research is based on the hypothesis that the separation of purchasing and logistics functions, the introduction of additional audit mechanisms, and independent monitoring of expenses in the Prozorro system are significant predictors of price and quality deviations, while competition and transparent procedures are crucial for minimizing them, which will overall reduce the likelihood of abuses and promote the rational use of budget funds. To verify the hypothesis, systemic, historical, and comparative approaches were used, along with general logical methods (analysis, synthesis, induction, deduction, generalization, and moving from the abstract to the concrete), econometric-statistical procedures, and content analysis of regulations and publications. The main challenges have been identified, including corruption risks, logistical difficulties, and ensuring consistent quality of the received products. A number of reform measures have

Copyright © 2025. Автор(и). Це стаття відкритого доступу, яка розповсюджується на умовах ліцензії [Creative Commons Attribution License 4.0 \(CC-BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) Міжнародна ліцензія

Державного оператора тилу та розмежування функцій закупівель і логістики. Запропоновано шляхи вдосконалення продовольчого забезпечення для підвищення рівня харчування та боєздатності армії.

Ключові слова: продовольче забезпечення, військове харчування, логістика, Prozorro, Державний оператор тилу, тилове забезпечення.

been outlined, including the recent introduction of the State Logistics Operator and the separation of procurement and logistics functions. Ways to enhance food supply for improving the level of nutrition and combat capability of the army have been proposed.

Keywords: food supply, military food, logistics, Prozorro, State Logistics Operator, logistics support.

Вступ

Система продовольчого забезпечення Збройних Сил України (ЗСУ) у реаліях повномасштабної війни рф в Україні пройшла етапи прискореної трансформації: від жорстко централізованих підходів до каталожно-процедурної моделі, закріпленої в наказах Міністерства оборони України 2019 та 2020 рр. і оновленої у 2024 р. (Міністерство оборони України, 2019, 15 листопада; 2020, 29 квітня; 2024, 3 червня; 2024, 15 травня). Запровадження та актуалізація Каталогу продуктів харчування, а також детальний Порядок його застосування покликані підвищити відтворюваність якості, прозорість закупівель та керованість у ланцюгу "планування–закупівля–доставка–споживання". Одночасно у 2024–2025 рр. уточнено опис позицій Каталогу (асортимент, вимоги до якості) та інституційно розмежовано закупівлі й логістику, що має зменшити простір для зловживань і покращити своєчасність постачання (АрміяInform, 2024, 20 травня; Міністерство оборони України, 2025, 29 січня). Проте попри впровадження нових підходів, зокрема Каталогу продуктів харчування та електронної системи закупівель *Prozorro*, залишаються певні проблеми та виклики, що ускладнюють забезпечення військовослужбовців якісним харчуванням. Основні виклики системи містять корупційні ризики, що виявляється у завищених цінах на продукти, логістичні труднощі, особливо у прифронтових зонах, а також забезпечення стабільної якості та різноманітності раціону. Окремо виділяють питання ефективного розподілу функцій закупівель і логістики, що потребує подальших реформ для підвищення прозорості та раціональності використання фінансових ресурсів.

Головною метою реформи системи продовольчого забезпечення ЗСУ є надання якісного та збалансованого харчування особового складу. Наукові публікації українських авторів констатують потребу переходу від енергетичної цінності раціонів до нутрієнтної збалансованості, різноманітності й адекватності раціонів фізіологічним потребам військовослужбовців: порівняльні огляди та вимоги до сучасних харчових раціонів обґрунтовують ширші переліки взаємозамінних позицій (білкові, молочні, зернові, овочево-фруктові, жири) та модернізацію складу пайків для підвищення біологічної цінності при незмінних енерговитратах (Чорна та ін., 2023; Гойко & Стеценко, 2024; Товма та ін., 2023). Фактичні оцінки раціонів військовослужбовців фіксують дисбаланси

нутрієнтів (повноцінні білки, поліненасичені жирні кислоти, низка вітамінів і мінеральних речовин), що безпосередньо потребує розширення асортименту та взаємозаміни всередині груп (Депутат & Жалдак, 2021). У деяких наукових працях запропоновані напрями корекції складу пайків завдяки використанню збагачених виробів, мультизернових компонентів, горіхів та сухофруктів; інноваційних технологічних рішень, які разом з каталожною моделлю постачання підвищують варіативність меню військовослужбовців (Сімахіна та ін., 2020; Чорна та ін., 2023).

Реформування системи продовольчого забезпечення обумовило позитивні результати. Удосконалено та модернізовано технічні засоби приготування їжі, покращено нутрієнтний склад продовольчих пайків, збільшено норми деяких продуктів для військовослужбовців, які виконують завдання в зоні ведення бойових дій (Сімахіна та ін., 2020). Від початку повномасштабного вторгнення запроваджено мобільну систему харчування для польових умов: повсякденний набір сухих продуктів (норма № 10) та добовий польовий набір продуктів (норма № 15). Це доповнює каталожну модель, уможливорюючи варіативність меню відповідно до умов дислокації та завдань підрозділів (АрміяInform, 2025, 27 травня). Нормативна база, включно з постановою Кабінету Міністрів України про норми харчування, та офіційні роз'яснення профільних органів підкреслюють зв'язок між стандартизацією раціонів, вимогами до якості та гнучкістю логістики під час бойових дій (Кабінет Міністрів України, 2002, 29 березня; Міністерство оборони України, 2024, 3 червня; 2024, 15 травня). Проте в сучасних реаліях воєнного стану норми й асортимент продовольства для військовослужбовців з особливими харчовими потребами, зокрема веганів, вегетаріанців, людей з харчовими алергіями та непереносимістю певних харчових речовин, відсутні; громадський запит щодо їх упровадження задокументовано у відповідних зверненнях і наукових публікаціях (Товма та ін., 2023). Отже, нагальним завданням є наукове обґрунтування збалансованих харчових раціонів і складу сухих пайків, зокрема для військовослужбовців із особливими дієтичними потребами. Оптимізація якості і безпеки харчування військово-службовців має сталі значення для України та міжнародної спільноти (Sotelo-Díaz & Blanco-Lizarazo, 2019).

Відтак, сучасний науковий дискурс і нормативні оновлення конвергують на спільній цілі: забезпечити збалансоване, безпечне та різноманітне харчування, а також аналітично відстежувати структуру закупівель з урахуванням взаємозамінності продуктів, що методично узгоджується з каталожною моделлю та практикою мобільного харчування (Лотоцька-Дудик та ін., 2023; Чорна та ін., 2023; Гойко & Стеценко, 2024; Депутат & Жалдак, 2021). Отже, актуальність цього дослідження обумовлена необхідністю зосередження уваги на вдосконаленні механізмів контролю, оптимізації логістики та посиленні відповідальності постачальників задля забезпечення стабільного та якісного харчування військовослужбовців.

Метою статті є висвітлення та критичний аналіз основних елементів системи продовольчого забезпечення ЗСУ, ідентифікація ключових викликів (цінові зловживання, логістичні збої, контроль якості), узагальнення вітчизняних заходів реагування та шляхи модернізації системи продовольчого забезпечення Збройних Сил України в умовах російсько-української війни завдяки впровадженню новітніх підходів та реформуванню системи.

Для досягнення мети послідовно систематизовано нормативно-інституційні зміни і суб'єктні ролі (Міністерство оборони України – МОУ, Державний оператор тилу – ДОТ, логістичний оператор, поставальники) та оцінено поточний стан функціонування системи харчового забезпечення у воєнний час; ідентифіковано ключові ризики та узагальнено вжиті заходи їх мінімізації, одночасно окреслено напрями подальшої модернізації.

В основу дослідження покладено гіпотезу, що розмежування функцій закупівель і логістики, запровадження додаткових механізмів аудиту та незалежного моніторингу витрат у системі *Prozorro* є значущим предиктором цінових та якісних відхилень, а конкуренція і прозорі процедури є визначальними для їх мінімізації, що в цілому сприятиме зменшенню ймовірності зловживань та раціональному використанню бюджетних коштів.

Інформаційну базу становлять нормативно-правові акти та офіційні повідомлення МОУ/ДОТ, дані публічних закупівель *Prozorro*, матеріали вітчизняних ЗМІ та правоохоронних органів щодо кейсів зловживань і державної реакції, а також офіційні індикатори для коректного порівняння в часі. Методологічно використано системний, історичний і порівняльний підходи, загальнологічні методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення та сходження від абстрактного до конкретного), економіко-статистичні процедури і контент-аналіз нормативів та публікацій.

Основна частина статті складається з двох розділів: у першому – розкрито сучасний стан, нормативно-інституційну еволюцію і реформування системи продовольчого забезпечення Збройних Сил України; у другому – ідентифіковано основні виклики продовольчого забезпечення ЗСУ, окреслено напрями їх подолання у реаліях воєнного стану, включно з інституційними та операційними механізмами підвищення ефективності функціонування системи.

1. Реформування системи продовольчого забезпечення ЗСУ: нормативні засади і практика у воєнний час

Харчування військовослужбовців є одним з ключових елементів тилового забезпечення ЗСУ, що безпосередньо впливає на боєздатність армії. Організація продовольчого забезпечення регулюється нормативними документами, зокрема Наказом Міністерства оборони України № 62 від 09.02.2016, який затверджує Інструкцію з організації продовольчого забезпечення Збройних Сил України та визначає порядок годування штатних тварин військових частин шляхом залучення суб'єктів

господарювання (Наказ МОУ № 62, 2018), Інструкцією з організації харчування особового складу Збройних Сил України, яка впроваджує Каталог продуктів харчування під час закупівлі послуг із забезпечення харчуванням, визначаючи механізм постачання продовольства та приготування їжі у військових частинах (Наказ МОУ № 490, 2020). Основна мета системи харчування – забезпечення повноцінного, збалансованого та безпечного раціону для всіх категорій військовослужбовців.

До 2016 р. продовольче забезпечення ЗСУ здійснювалося за застарілою радянською системою, що містила фіксовані меню та обмежений асортимент продуктів. Починаючи з 2017 р., в рамках реформування тилового забезпечення, впроваджено Каталог продуктів харчування, який дає змогу формувати гнучке меню та давати військовим більше варіантів у виборі страв. Відповідно до цього підходу кожна військова частина отримує продукти за каталогом та самостійно організовує їх приготування.

Контроль організації харчування здійснюється Міністерством оборони України через такі спеціально уповноважені підрозділи, як Головне управління розвитку та супроводження матеріального забезпечення ЗСУ, Департамент державних закупівель та постачання матеріальних ресурсів Міноборони (до 2024 р.), Державний оператор тилу (з 2024 р.) (Укрінформ, 2021, 31 березня). Крім того, система продовольчого забезпечення взаємодіє з приватними постачальниками, волонтерськими організаціями та міжнародними партнерами, що дає змогу компенсувати можливі проблеми у постачанні продуктів. Міністерство оборони регулярно проводить планові та позапланові перевірки стану організації харчування, залучаючи до контролю якості різні підрозділи та фахівців.

Закупівля продовольства для військовослужбовців здійснюється відповідно до Каталогу продуктів харчування, який містить 360 найменувань, що дозволяє забезпечити різноманітність раціону та відповідати потребам особового складу. Потреби у продуктах формує Командування Сил логістики ЗСУ, яке подає узагальнені заявки до Департаменту політики закупівель МОУ. Для забезпечення військових їжею працюють стаціонарні їдальні військових частин, а в умовах необхідності – тимчасові пункти харчування. Режим харчування передбачає триразове приймання їжі: сніданок, обід і вечерю. Додатково для військовослужбовців, які перебувають на чергуванні, передбачена друга вечеря. Окремі категорії військових, зокрема екіпажі надводних кораблів, суден забезпечення, військовослужбовці берегових частин ВМС ЗСУ, управління об'єднань, ліцеїсти та льотний склад, мають чотириразове харчування.

Приготування страв у військових їдальнях здійснюється відповідно до затвердженої розкладки продуктів, яку формує начальник продовольчої служби військової частини з урахуванням нормативних вимог. Мінімальна добова енергетична цінність раціону військовослужбовця становить не менше ніж 3500 ккал (Міністерство оборони України, 2025, 1 січня).

Оновлена система продовольчого забезпечення Збройних Сил України передбачає гнучкий підхід до харчування військовослужбовців,

що регулюється відповідними нормативними документами. Основним принципом є забезпечення збалансованого та безпечного раціону шляхом закупівлі продуктів за Каталогом. Закупівлі здійснюються через систему *Prozorro*, що сприяє прозорості процесу. Якість та постачання контролює Міністерство оборони України та спеціалізовані підрозділи.

Дані про закупівлі за 2022 р. не оприлюднені у відкритих джерелах, але, за словами О. Резніка, вартість добового раціону в 2022 р. становила 120 грн на військовослужбовця за добу (Войтюк, 2023).

У 2023 р. Міністерство оборони України виділило 44 млрд грн на забезпечення харчування ЗСУ. За перше півріччя 2023 р. Рахункова палата виявила, що закупівлі продуктів здійснювались за цінами, на 30% вищими від ринкових, а 75% позицій Каталогу не постачалися у військові частини. Цінові пропозиції від 12 постачальників у 2023 р. наведено на *рис. 1*.

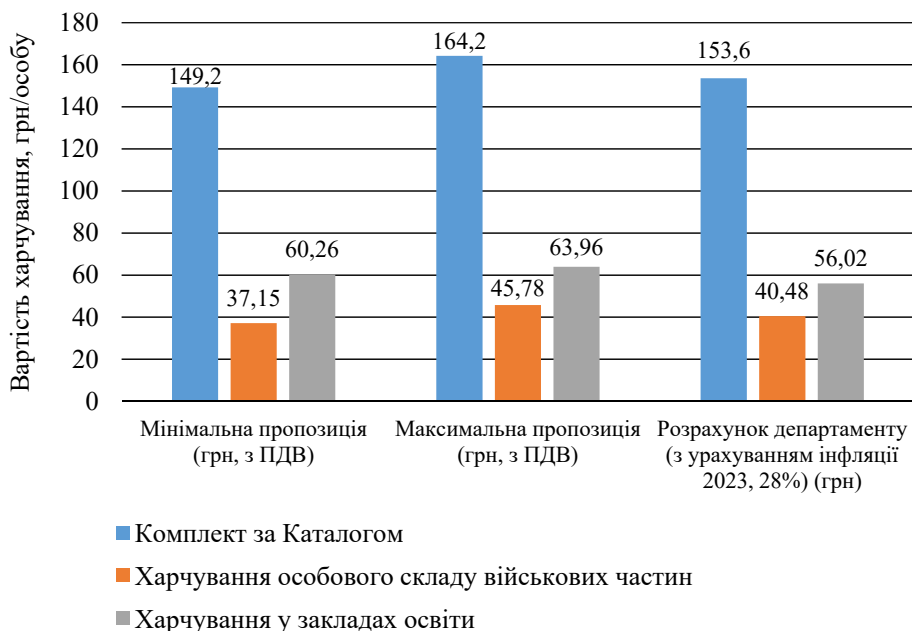

Рис. 1. Цінові пропозиції постачальників за трьома категоріями (мінімум/максимум) та орієнтир департаменту (з урахуванням "моніторингу ринкових цін" та інфляції 2023 р., 28%).

Джерело: складено автором на основі (Рахункова палата, 2025, 8 листопада).

З огляду на моніторинг рівня ринкових цін та з урахуванням рівня інфляції на 2023 р. (28%), департамент визначив вартість: для категорій "комплект за Каталогом" і "харчування військових частин" орієнтир розташований у нижній половині ринкових інтервалів (на 1.9–2.4% нижче за середні значення). Це свідчить про прагнення до зменшення цін при збереженні ринкової досяжності. Натомість для "харчування у закладах освіти" орієнтир на 7% нижчий за мінімальну пропозицію, тобто виходить за межі ринку, що вказує на потенційну невідповідність розрахункового підходу фактичній структурі витрат цієї послуги (*рис. 1*).

Після цього Міністерство оборони України продовжило реформування системи продовольчого забезпечення ЗСУ. Зокрема, впроваджено новий Каталог продуктів харчування, а закупівлі за цим Каталогом здійснюються через систему електронних торгів *Prozorro* (*Prozorro*, б. д.; *Prozorro*, 2025, 15 травня), що забезпечує прозорість та конкурентоспроможність процесу. На кінець 2023 р. через *Prozorro* законтрактовано 18 млрд грн при середній вартості добового комплекту 130 грн (від 119 до 135).

У грудні 2024 р. та січні 2025 р. Державний оператор тилу провів серію закупівель на 2025 р. відповідно до Каталогу продуктів харчування. Станом на кінець 2024 р. укладено 24 договори з 13 постачальниками на загальну суму 20.6 млрд грн (табл. 1). У 2024 р. на харчування законтрактовано 26.3 млрд грн, укладено 110 контрактів з 33 постачальниками (DOT, б. д.).

Таблиця 1

Державні закупівлі продовольства для Збройних Сил України на 2025 р.

Постачальник	Вартість договору, грн	Предмет закупівлі	Кількість комплектів для особового складу в стаціонарних та польових умовах на 2025 р.	Кількість комплектів для годування штатних тварин у стаціонарних та польових умовах на 2025р.
ТОВ "ТРЕЙД ПОЛТАВА" код ЄДРПОУ 43439316	346 957 260	ДК 021:2015: 15890000-3 – Продукти харчування та сушені продукти різні (продукти харчування (комплект продуктів харчування за Каталогом продуктів) для особового складу (годування штатних тварин) військових частин (установ) та військових навчальних закладів Збройних Сил України в стаціонарних та польових умовах на 2025 р.)	2 599 490	510
	481 000 000		3 699 270	730
ТОВ "Міт Пром" код ЄДРПОУ 44189514	1 099 620 000		8 198 390	1610
	1 125 396 000		8 598 310	1690
	2 984 556 000		22 595 560	4440
ТОВ "МІТФОРМ" код ЄДРПОУ 44795026	440 496 000		3 799 250	750
	59 865 644.16		232 897	–
ТОВ "АДЕЛІН" код ЄДРПОУ 39718835	728 333 333		5 598 900	1100
	905 135 033		6 998 620	1380
ТОВ "АСІКС ГРУП" код ЄДРПОУ 41514045	968 850 000		7 498 530	1470
	393 660 000		2 999 410	590
ТОВ "ГАРНА СТРАВА" код ЄДРПОУ 39422516	1 300 000 000		9 998 030	1970
ТОВ "БУСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД" код ЄДРПОУ 00376403	1 417 200 000		9 998 030	1970
	2 859 456 000		21 195 830	4170
ТОВ "КОНТРАКТ ПРОДРЕЗЕРВ 5" код ЄДРПОУ 35601826	2 730 000 000		20 995 870	4130
ТОВ "ЧЕРКАСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ" код ЄДРПОУ 44785285	444 096 000		3 599 290	710
ТОВ "ОХТИРКА М'ЯСОПРОДУКТ" код ЄДРПОУ 37124055	609 966 000		4 699 080	920
ТОВ "ЮТ КОМПАНІ" код ЄДРПОУ 45351684	1 434 060 000	Добовий польовий набір продуктів (ДПНП)	9 298 170	1830
ТОВ "ПАРТНЕР ЮКРЕЙН" код ЄДРПОУ 41629320	59 891 792.52		232 897	–
	58 901 421.60		232 897	
	35 580 992.58		134 197	
	58 110 290.70		222 901	
	57 724 255.68		222 901	
ТОВ "ФАБРИКА СМАКУ" код ЄДРПОУ 39785646	34 502 048.70		134 197	
Разом	20 633 358 071.94	X	153 782 917	28 140

Джерело: складено автором на основі (DOT, б. д.).

У першому півріччі 2025 р. вартість добового харчування для військових зросла незначно (рис. 2). ДОТ передбачено максимальну ціну добового раціону на рівні 155 грн, однак, за підсумками торгів, компанії-переможці знизили середню вартість до 130.4 грн. Найдешевший комплект коштує 115.9 грн (торік 105–120 грн), а найдорожчий – 154.2 грн. Основною причиною є зростання цін на низку продуктів у країні.

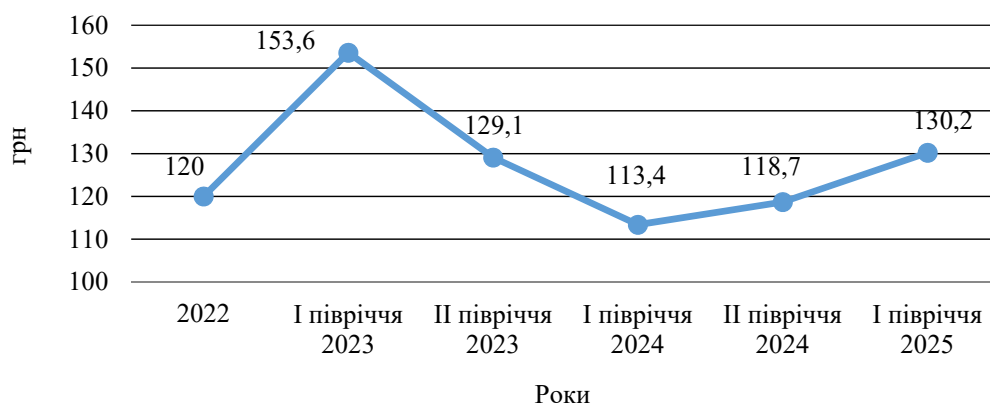

Рис. 2. Динаміка середньої вартості добового пайка ЗСУ, грн

Джерело: складено автором на основі (Державний оператор тилу, 2025).

У номінальних цінах середня вартість добового раціону з II півріччя 2024 р. до I півріччя 2025 р. зросла на 9.7%. Після коригування на інфляцію (дефляція індексами споживчих цін Держстату, база – грудень 2024 р.) реальне зростання становить +3% (Державна служба статистики України, 2025).

2. Виклики продовольчого забезпечення ЗСУ у воєнний час: ціни, якість, логістика та державні заходи реагування

Попри істотні інституційні зміни останніх років, спрямовані на покращання якості харчування військових, у системі продовольчого забезпечення Збройних Сил України зберігається низка системних викликів, що впливають на ефективність і якість забезпечення. Основними викликами залишаються корупційні ризики, логістичні труднощі та питання якості й різноманітності харчування в умовах дислокації, цінові зловживання, перебої та вразливості логістики, а також нерівномірність контролю якості та різноманітності раціону в умовах дислокації.

У 2023 р. низка журналістських розслідувань виявила значне завищення цін на продукти, які закуповувалися для потреб армії. Наприклад, відповідно до розслідування *StateWatch*, Міністерство оборони закуповувало яйця для військових за ціною 17 грн за штуку, тоді як у роздрібній мережі їхня вартість не перевищувала 7 грн (*State Watch*, 2024, 2 квітня). Подібні ситуації викликали широкий суспільний резонанс,

що змусило Міністерство оборони провести перевірку укладених контрактів і переглянути процедури закупівель.

Привернув увагу суспільства ще один випадок, пов'язаний з харчовим забезпеченням, що стосувався ТОВ "Актив компанії", яке у 2022 р. отримало контракт на 13.16 млрд грн для постачання продовольства військовим частинам у кількох областях. За період розслідування виявлено, що ціни на окремі продукти у цьому контракті значно перевищували ринкові (Лисогор, 2023, 31 жовтня). У відповідь на ці скандали уряд запровадив посилений контроль за закупівлями, а також створив новий механізм перевірки постачальників через систему *Prozorro*.

Вартість добового пайка для військовослужбовців Збройних Сил України є критичним фактором, що безпосередньо впливає на якість та різноманітність харчування. З початку 2025 р. цю суму збільшено до 130.2 грн, що на 10% більше порівняно з другою половиною 2024 р., коли вартість становила 118.7 грн. Попри збільшення фінансування, встановлений бюджет може обмежувати постачальників у виборі високоякісних продуктів та впливати на різноманітність раціону військовослужбовців. У польових умовах військові забезпечуються індивідуальними раціонами харчування. Закупівля продуктів здійснюється за затвердженням Каталогом, що дає змогу формувати збалансоване та різноманітне меню для українських захисників. Однак, навіть з розширеним асортиментом якість харчування може варіюватися. У деяких випадках військовослужбовці скаржилися на низьку якість продуктів. Наприклад, у 2024 р. виявлено майже 11 000 банок тушкованої свинини, що містили неїстівні компоненти, такі як шкіра та сухожилля, замість м'яса (DOT, 2024, 16 жовтня). У відповідь на ці порушення застосовані санкції, а також ухвалено рішення про збільшення штрафів для всіх постачальників за аналогічні дії з 20% до 100% від вартості продукції, що має стати не лише покаранням для недобросовісних компаній, а й запобіжником від повторення подібних порушень у майбутньому.

Крім того, критичним викликом залишаються проблеми з логістикою, особливо у прифронтових зонах, де забезпечення продовольством напряму залежить від безпечності маршрутів та ефективності транспортних коридорів. Одна з основних труднощів – перебої у постачанні харчових продуктів на передову, особливо під час активних бойових дій. Окупація частини територій на сході та півдні країни значно збільшила навантаження на транспортні коридори в інших регіонах, які не були готові до такого масштабного використання, що призвело до подовження строків доставки продовольства та зростання витрат на переміщення матеріально-технічного забезпечення для ЗСУ. Під час активних бойових дій виникають перебої в постачанні через пошкодження доріг, недостатню кількість транспорту та бюрократичні труднощі, що ускладнює своєчасну доставку продовольства до військових частин на передовій (Тесніков & Фурсова, 2022).

Окремий блок складних питань стосується якості продукції та контролю додаткових поставок. Публічні повідомлення Міністерства

оборони України у 2024–2025 рр. фіксують посилення вимог до якості (зокрема до складу молочної, м'ясної та рибної продукції) та операційну реакцію на неякісні партії через повернення, санкції та посилення перевірок. Перші результати нової моделі постачання відображають посилення дисципліни постачань (запобігання допоставкам неякісних партій) і розширення пулу кваліфікованих виробників за прозорою процедурою (АрміяInform, 2024, 27 серпня; Укрінформ, 2024, 6 листопада). Усе це відбувається на тлі актуалізації Каталогу (уточнення описів, "очищення" переліку позицій), що підсилює дисципліну якості та звужує простір для довільних трактувань характеристик товарів (Укрінформ, 2021, 31 березня).

Для покращання логістичних процесів та підвищення ефективності продовольчого забезпечення ЗСУ Міністерство оборони впроваджує нову модель постачання харчування. У січні 2025 р. ДОТ уклав контракт з логістичним оператором ТОВ "ЮТ Компані", що дозволить чітко розмежувати функції закупівель та логістики (Міністерство оборони України, 2025, 29 січня).

У січні 2025 р. запроваджено пілотний проєкт оновленої моделі постачання харчових продуктів у Києві та Київській області, що передбачає розмежування функцій: ДОТ укладає контракти з виробниками, тоді як логістичний оператор відповідає за складські операції, транспортування, координацію відвантажень і документальний супровід (Міністерство оборони України, 2025, 29 січня). За підсумками I півріччя 2025 р. укладено тристоронні договори між державним оператором, логістичним оператором та 164 виробниками; середній тижневий потік становив близько 500 т, загальний обсяг 5.56 млн кг. Частка повернень через невідповідність якості на старті перевищувала 11%, однак поступово знижувалась завдяки посиленню вхідного контролю на складах логістичного оператора (Міністерство оборони України, 2025, 11 липня). Документи процедур закупівель на *Prozorro* фіксують вимоги до зареєстрованих складських потужностей, холодового ланцюга та відповідного транспорту, що підвищує керованість та простежуваність постачання (*Prozorro*, б. д.). У серпні 2025 р. Міністерство оборони ввело в повну експлуатацію систему управління постачанням *DOT-Chain*, яка пройшла експериментальну апробацію і на харчовому напрямі (Міністерство оборони України, 2025, 2 серпня). Практичні переваги саме обраного оператора в межах пілотного проєкту:

- Цифрова простежуваність партій і звернень через ІТ-систему *DOT-Chain*, що дає змогу фіксувати відхилення щодо якості/строків у реальному часі та застосовувати санкції (Міністерство оборони України, 2025, 2 серпня).
- Тристоронні контракти та вхідний контроль на складах оператора (зменшення повернень; чітка відповідальність сторін) (Міністерство оборони України, 2025, 11 липня).
- Конкурентне підсилення пулу постачальників (кваліфіковано 164 постачальники у сигнальних торгах), що знижує концентрацію ризиків і поліпшує якість (Міністерство оборони України, 2025, 11 липня).

- Функціональні та кваліфікаційні вимоги до логістичного оператора, відображені в документації процедур (зареєстровані складські потужності з дотриманням температурних режимів, наявність відповідного транспорту/холодового ланцюга, правила приймання та вхідного контролю, документальний супровід і договірна відповідальність/санкції), забезпечують прозорість і керованість постачань та створюють рівні правила конкуренції між потенційними логістичними компаніями (*Prozorro*, б. д.; Міністерство оборони України, 2025, 29 січня; 2025, 11 липня).

Новий формат передбачає, що ДОТ безпосередньо контракуватиме виробників, тоді як логістичний оператор відповідатиме за транспортування, складські операції, координацію постачань та документальний супровід. Така модель має забезпечити прозорість процесів, оптимізацію взаємодії між учасниками логістичного ланцюга та посилення контролю за якістю продукції на всіх етапах постачання.

Висновки

Система продовольчого забезпечення ЗСУ за останні роки зазнала суттєвих змін, що спрямовані на покращення якості харчування та ефективності постачання продуктів. Реформування харчового забезпечення через запровадження Каталогу продуктів харчування, переведення закупівель на систему *Prozorro* та посилення контролю за якістю продукції дали змогу підвищити рівень продовольчого забезпечення військовослужбовців. Разом з тим, попри позитивну динаміку, існує низка проблемних аспектів, зокрема корупційні ризики, логістичні труднощі та забезпечення стабільної якості продукції. Публічні розслідування 2023–2024 рр. зафіксували завищення цін, що спричинило перегляд процедур; у 2024 р. виявлено партії продукції неналежної якості, на що держава відповіла посиленням санкцій і контролю; у 2025 р. розпочато розмежування функцій закупівель і логістики (модель "харчі окремо – логістика окремо"), спрямоване на прозорість процесів та покращання дотримання стандартів.

Запровадження додаткових механізмів аудиту та незалежного моніторингу витрат у системі *Prozorro* могло б значно зменшити ймовірність зловживань та сприяти раціональному використанню бюджетних коштів. Логістичні проблеми й надалі є критичним викликом, особливо в умовах бойових дій. Перебої у постачанні продовольства на передову через пошкоджену інфраструктуру, нестачу транспорту та складність координації між підрядниками значно ускладнюють забезпечення військових. У зв'язку з цим перспективним напрямом є розширення співпраці з приватними логістичними операторами та використання сучасних технологій управління ланцюгами постачання, що вже розпочалося у 2025 р. через контракування окремого логістичного оператора. Подальше вдосконалення цієї моделі сприятиме оптимізації процесів доставки та мінімізуванню втрат продуктів під час транспортування.

Таким чином, реформування продовольчого забезпечення у воєнний час демонструє зв'язок між вітчизняною проблематикою, що виявилась у медіа та слідчих діях, і офіційними коригуваннями нормативів та операційної моделі.

Загалом, для вдосконалення системи продовольчого забезпечення ЗСУ необхідно продовжити комплексні реформи, спрямовані на підвищення прозорості закупівель, оптимізацію логістики та посилення контролю за якістю харчових продуктів. Подальші кроки – актуалізація Каталогу, масштабування логістичної моделі з чітким розмежуванням функцій і стає зниження частки повернень мають зміцнювати відтворюваність якості, прозорість і конкуренцію в ланцюгу постачання для Збройних Сил України. Запровадження сучасних технологій, посилення державного та громадського нагляду за процесами постачання нададуть можливість суттєво покращити забезпечення військовослужбовців якісним та різноманітним харчуванням, що є важливим фактором підвищення боєздатності української армії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCE

DOT. (2024, 16 жовтня). <i>ДОТ припиняє роботу з Трейд Граніт Інвест у Донецькій області і забороняє подальшу участь у торгах на рік</i> – DOT. https://dotua.org/ua/dot-pripiniaje-robotu-z-treid-granit-invest-u-doneckii-oblasti-i-zaboroniaje-podalsu-ucast-u-torgax-na-rik/?fbclid=IwY2xjawF8m-lleHRuA2FlbQIxMAABHapT2Q4hU77WU7CHn3v7mRXP5Sre5PI8WgFqPFqXguocybQ32hiQLAEvg_aem_3HPuD6q8LU_GJL6smltjsA	DOT. (October 16, 2024). <i>DOT ceases operations with Trade Granite Invest in the Donetsk region and prohibits further participation in trading for a year</i> – DOT. https://dotua.org/ua/dot-pripiniaje-robotu-z-treid-granit-invest-u-doneckii-oblasti-i-zaboroniaje-podalsu-ucast-u-torgax-na-rik/?fbclid=IwY2xjawF8m-lleHRuA2FlbQIxMAABHapT2Q4hU77WU7CHn3v7mRXP5Sre5PI8WgFqPFqXguocybQ32hiQLAEvg_aem_3HPuD6q8LU_GJL6smltjsA
DOT. (б. д.). Річний звіт Державного оператора тилу за 2024 рік. https://dotua.org/ua/dot-zvituje/	DOT. (n. d.). Annual report of the State Logistics Operator for 2024. https://dotua.org/ua/dot-zvituje/
Prozorro. (2025, 15 травня). Тендер ДОТ на логістичні послуги/харчування: кваліфікаційні критерії, додатки, граничні ціни, вантажопотоки. UA-2025-05-15-013156-a / UA-2025-05-15-013240-a. https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2025-05-15-013156-a ; https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2025-05-15-013240-a	Prozorro. (2025, May 15). DOT tender for logistics services/food: qualification criteria, attachments, price limits, cargo flows. UA-2025-05-15-013156-a / UA-2025-05-15-013240-a. https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2025-05-15-013156-a ; https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2025-05-15-013240-a
Prozorro. (б. д.). https://prozorro.gov.ua/uk/search/tender?cpv=15890000-3&buyer=00034022&page=1	Prozorro. (n. d.). https://prozorro.gov.ua/uk/search/tender?cpv=15890000-3&buyer=00034022&page=1
Sotelo-Díaz, I., & Blanco-Lizarazo, C. M. (2019). A systematic review of the nutritional implications of military rations. <i>Nutrition & Health</i> , 25(2), 153–161. https://doi.org/10.1177/0260106018820980	Sotelo-Díaz, I., & Blanco-Lizarazo, C. M. (2019). A systematic review of the nutritional implications of military rations. <i>Nutrition & Health</i> , 25(2), 153–161. https://doi.org/10.1177/0260106018820980
State Watch. (2024, 2 квітня). У березні ДОТ законтрактував товарів на 12,5 млрд грн, найбільше коштів виділили на харчування для ЗСУ. <i>Моніторинг аналітичного центру StateWatch</i> . https://statewatch.org.ua/publications/strong-u-berezni-dot-zakontakuvav-tovariv-na-12-5-mlrd-hrn-naybilshe-koshtiv-vydilyly-na-kharchuvannia-dlia-zsu-monitorynh-analitychnoho-tsentr-u-statewatch-strong/	State Watch. (2024, April 2). In March DOT contracted goods worth 12.5 billion UAH, with the largest amounts allocated for food for the Armed Forces of Ukraine. <i>Monitoring by the analytical centre State Watch</i> . https://statewatch.org.ua/publications/strong-u-berezni-dot-zakontakuvav-tovariv-na-12-5-mlrd-hrn-naybilshe-koshtiv-vydilyly-na-kharchuvannia-dlia-zsu-monitorynh-analitychnoho-tsentr-u-statewatch-strong/
АрміяInform. (2024, 20 травня). До Каталогу харчування ЗСУ додали близько 30 позицій. https://armyinform.com.ua/2024/05/20/do-katalogu-harchuvannia-zsu-dodaly-blyzko-30-pozyczij/ujmm.org.ua	ArmyInform. (2024, May 20). About 30 items have been added to the food catalog of the Armed Forces of Ukraine. https://armyinform.com.ua/2024/05/20/do-katalogu-harchuvannia-zsu-dodaly-blyzko-30-pozyczij/ujmm.org.ua

<i>АрміяInform.</i> (2024, 27 серпня). Міноборони запобігло постачанню кілька тисяч тонн неякісних продуктів для військових. https://armyinform.com.ua/2024/08/27/minoborony-zapobiglo-postachannyu-vijskovym-kilka-tysyach-tonn-neyakisnyh-produktiv/ <i>АрміяInform</i>	<i>ArmyInform.</i> (2024, August 27). The Ministry of Defense prevented the supply of several thousand tons of substandard products for the military. https://armyinform.com.ua/2024/08/27/minoborony-zapobiglo-postachannyu-vijskovym-kilka-tysyach-tonn-neyakisnyh-produktiv/ <i>ArmyInform</i>
<i>АрміяInform.</i> (2025, 1 січня). Калорійність, асортимент і якість: у МОУ пояснили, як організовано харчування у ЗСУ. https://armyinform.com.ua/2025/01/01/kalorijnist-asortyment-i-yakist-u-mou-poyasnyly-yak-organizovano-harchuvannya-u-zsu/znz.nangu.edu.ua	<i>ArmyInform.</i> (2025, January 1). Caloric content, assortment and quality: the Ministry of Defense explained how nutrition is organized in the Armed Forces of Ukraine. https://armyinform.com.ua/2025/01/01/kalorijnist-asortyment-i-yakist-u-mou-poyasnyly-yak-organizovano-harchuvannya-u-zsu/znz.nangu.edu.ua
<i>АрміяInform.</i> (2025, 27 травня). ДОТ Міноборони ініціює оновлення Каталогу харчових продуктів: що зміниться для військових. https://armyinform.com.ua/2025/05/27/dot-minoborony-inicziyuye-onovlennya-katalogu-harchovyh-produktiv-shho-zminytysya-dlya-vijskovykh/ujmm.org.ua	<i>ArmyInform.</i> (2025, May 27). The Ministry of Defense's DOT initiates an update of the Food Products Catalog: what will change for the military. https://armyinform.com.ua/2025/05/27/dot-minoborony-inicziyuye-onovlennya-katalogu-harchovyh-produktiv-shho-zminytysya-dlya-vijskovykh/ujmm.org.ua
Войтюк, Т. (2023). НАБУ розслідує скандал із закупівлею харчів для ЗСУ. <i>Суспільне</i> . https://suspilne.media/364656-reznikov-prokomentuvav-skandal-iz-zakupivleu-harciv-dla-zsu/	Voitiuk, T. (2023). NABU is investigating the scandal about the procurement of food for the Armed Forces of Ukraine. <i>Suspilne</i> . https://suspilne.media/364656-reznikov-prokomentuvav-skandal-iz-zakupivleu-harciv-dla-zsu/
Гойко, І. Ю., & Стеценко, Н. О. (2024). Аналіз та тенденції організації харчування військовослужбовців у різних країнах світу. <i>Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва</i> , 186(1), 127–135. https://doi.org/10.33245/2310-9289-2024-186-1-127-135 ; https://tvppt.btsau.edu.ua/sites/default/files/visnyky/pererobka/goyko_1_2024_1.pdf?utm_source=chatgpt.com	Hoiko, I. Yu., & Stetsenko, N. O. (2024). Analysis and trends of nutrition organization for military personnel in different countries of the world. <i>Technology of production and processing of livestock products</i> , 186(1), 127–135. https://doi.org/10.33245/2310-9289-2024-186-1-127-135 ; https://tvppt.btsau.edu.ua/sites/default/files/visnyky/pererobka/goyko_1_2024_1.pdf?utm_source=chatgpt.com
Депутат, Ю. М., & Жалдак, А. Ю. (2021). Гігієнічна оцінка середньодобового раціону харчування військовослужбовців Сил спеціальних операцій Збройних Сил України. <i>Ukrainian Journal of Military Medicine</i> , 2(4), 60–70. https://doi.org/10.46847/ujmm.2021.4(2)-06	Deputat, Yu. M., & Zhaldak, A. Yu. (2021). Hygienic assessment of the average daily diet of servicemen of the Special Operations Forces of the Armed Forces of Ukraine. <i>Ukrainian Journal of Military Medicine</i> , 2(4), 60–70. https://doi.org/10.46847/ujmm.2021.4(2)-06
Державна служба статистики України. (2025). <i>Індекси споживчих цін, 2025: експрес-випуски (січень–червень)</i> . https://ukrstat.gov.ua	State Statistical Service of Ukraine. (2025). <i>Consumer price indices, 2025: express releases (January–June)</i> . https://ukrstat.gov.ua
Державний оператор тити. (2025). <i>Звіт за 2024</i> . DOT. https://dotua.org.ua/dot-zvituje/	State Logistics Operator. (2025). Report for 2024. DOT. https://dotua.org.ua/dot-zvituje/
Кабінет Міністрів України. (2002, 29 березня). Про норми харчування військовослужбовців... (Постанова № 426). https://zakon.rada.gov.ua/go/426-2002-%D0%BF	Cabinet of Ministers of Ukraine. (2002, March 29). On the standards of nutrition for servicemen... (Resolution № 426). https://zakon.rada.gov.ua/go/426-2002-%D0%BF
Лисогор, І. (2023, 31 жовтня). "Цензор": Міноборони в 2023 купувало харчі за вищими на 30% від споживчих цінами. LB.ua. https://lb.ua/economics/2023/10/31/582046_tsenzor_minoboroni_2023_kupuvalo.html	Lysogor, I. (2023, October 31). "Censor": The Ministry of Defense purchased food in 2023 at prices 30% higher than consumer prices. LB.ua. https://lb.ua/economics/2023/10/31/582046_tsenzor_minoboroni_2023_kupuvalo.html
Лотоцька-Дудик, У. Б., Крупка, Н. О., & Чорна, В. В. (2023). Сучасний стан та організація харчування військовослужбовців Збройних Сил України в умовах російської агресії проти України. <i>Науковий вісник Ужгородського університету. Медицина</i> . 1(67), 89–94. https://10.32782/2415-8127.2023.67.16	Lototska-Dudyk, U. B., Krupka, N. O., & Chorna, V. V. (2023). Current state and organization of food supply for servicemen of the Armed Forces of Ukraine in the conditions of russian aggression against Ukraine. <i>Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Medicine</i> . 1(67), 89–94. https://10.32782/2415-8127.2023.67.16
Міністерство оборони України. (2019, 15 листопада). Про затвердження Каталогу продуктів харчування (Наказ № 591). https://zakon.rada.gov.ua/go/v0591322-19	Ministry of Defense of Ukraine. (2019, November 15). On the approval of the Food Products Catalog (Order № 591). https://zakon.rada.gov.ua/go/v0591322-19

Міністерство оборони України. (2020, 29 квітня). Про затвердження Порядку застосування Каталогу продуктів харчування (Наказ № 490; реєстр Мін'юсту № 444/34627). https://zakon.rada.gov.ua/go/z0444-20	Ministry of Defense of Ukraine. (2020, April 29). On the approval of the Procedure for the application of the Food Products Catalogue (Order № 490; Ministry of Justice register № 444/34627). https://zakon.rada.gov.ua/go/z0444-20
Міністерство оборони України. (2024, 15 травня). Міноборони затвердило зміни до Каталогу харчування ЗСУ (офіційне повідомлення). https://mod.gov.ua/news/minoboroni-zatverdilo-zmini-do-katalogu	Ministry of Defense of Ukraine. (2024, May 15). The Ministry of Defense approved changes to the food catalog of the Armed Forces of Ukraine (official announcement). https://mod.gov.ua/news/minoboroni-zatverdilo-zmini-do-katalogu
Міністерство оборони України. (2024, 3 червня). Про внесення змін до Порядку застосування Каталогу продуктів харчування (Наказ № 242; реєстр Мін'юсту № 815/42160). https://zakon.rada.gov.ua/go/z0815-24	Ministry of Defense of Ukraine. (2024, June 3). On amendments to the Procedure for the Application of the Food Products Catalogue (Order № 242; Ministry of Justice register № 815/42160). https://zakon.rada.gov.ua/go/z0815-24
Міністерство оборони України. (2025, 1 січня). Рацион захисника: як організовано харчування у Збройних Силах України. https://mod.gov.ua/news/raczion-zahisnika-yak-organizovano-harchuvannya-u-zbrojnih-silah-ukrayini	Ministry of Defense of Ukraine. (2025, January 1). Diet of the Defender: How Nutrition is Organized in the Armed Forces of Ukraine. https://mod.gov.ua/news/raczion-zahisnika-yak-organizovano-harchuvannya-u-zbrojnih-silah-ukrayini
Міністерство оборони України. (2025, 11 липня). Якісне харчування ЗСУ: Міноборони оприлюднило перші результати нової моделі постачання продуктів. https://mod.gov.ua/news/yakisne-harchuvannya-zsu-minoboroni-oprilyudnilo-pershi-rezultati-novoyi-modeli-postachannya-produktiv	Ministry of Defense of Ukraine. (July 11, 2025). Quality food for the Armed Forces of Ukraine: the Ministry of Defense has published the first results of the new food supply model. https://mod.gov.ua/news/yakisne-harchuvannya-zsu-minoboroni-oprilyudnilo-pershi-rezultati-novoyi-modeli-postachannya-produktiv
Міністерство оборони України. (2025, 2 серпня). Запуск у промислову експлуатацію системи DOT-Chain (офіц. повідомлення). https://mod.gov.ua/en/news/ministry-of-defence-launches-full-scale-operation-of-the-dot-chain-supply-management-system	Ministry of Defense of Ukraine. (2025, August 2). Launch of the DOT-Chain system in industrial operation (official statement). https://mod.gov.ua/en/news/ministry-of-defence-launches-full-scale-operation-of-the-dot-chain-supply-management-system
Міністерство оборони України. (2025, 29 січня). Харчі – окремо, логістика – окремо: ДОТ уклав контракт із логістичним оператором на постачання продуктів для ЗСУ. https://mod.gov.ua/news/harchi-okremo-logistika-okremo-dot-uklav-kontrakt-iz-logistichnim-operatorom-na-postachannya-produktiv-dlya-zsu	Ministry of Defense of Ukraine. (2025, January 29). Food separately, logistics separately: DOT signed a contract with a logistics operator for the supply of products for the Armed Forces of Ukraine. https://mod.gov.ua/news/harchi-okremo-logistika-okremo-dot-uklav-kontrakt-iz-logistichnim-operatorom-na-postachannya-produktiv-dlya-zsu
Наказ Міністерства оборони України № 490. (2020). Деякі питання реалізації постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 року № 1026. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1307-20#Text	Order of the Ministry of Defense of Ukraine № 490. (2020). Some issues related to the implementation of the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 28, 2016 № 1026. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1307-20#Text
Про затвердження Інструкції з організації продовольчого забезпечення Збройних Сил України та годування штатних тварин військових частин Збройних Сил України шляхом залучення суб'єктів господарювання, (Україна). (Наказ Міністерства оборони України № 62. (2018). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0361-16#Text	On the approval of the Instruction for the organization of food supply for the Armed Forces of Ukraine and feeding the service animals of military units of the Armed Forces of Ukraine by involving business entities, (Ukraine). (Order of the Ministry of Defense of Ukraine № 62. (2018). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0361-16#Text
Рахункова палата. (2025, 8 листопада). Закупівля харчів для Міноборони: Рахункова палата ідентифікувала ризики та виявила суттєві проблеми. https://tp.gov.ua/PressCenter/News/?id=1691	The Accounting Chamber. (2025, November 8). Procurement of food for the Ministry of Defense: The Accounting Chamber identified risks and found significant problems. https://tp.gov.ua/PressCenter/News/?id=1691
Сімахіна, Г. О., Стеценко, Н. О., & Гойко, І. Ю. (2020). Принципи розроблення харчових продуктів, адекватних нутритивним потребам. У ресурсо- та енергоощадні технології виробництва і пакування харчової продукції – основні засади її конкурентоздатності: матеріали ІХ міжнар. спеціаліз. наук.-практ. конф. (с. 15–17). Київ: НУХТ.	Simakhina, H. O., Stetsenko, N. O., & Hoiko, I. Yu. (2020). Principles of developing food products adequate to nutritional needs. In Resource and energy-saving technologies for production and packaging of food products – the main principles of its competitiveness: materials of the IX international specialized scientific-practical conference (pp. 15–17). Kyiv: NUFT.

Тесніков, О., & Фурсова, В. (2022). Фактори впливу на функціонування системи логістичного забезпечення Збройних Сил України в умовах війни. <i>Економіка та суспільство</i> , (42). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-17	Tesnikov, O., & Fursova, V. (2022). Factors influencing the functioning of the logistics support system of the Armed Forces of Ukraine in wartime conditions. <i>Economics and Society</i> , (42). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-17
Товма, Л. Ф., Морозов, І. Є., & Суколько, С. М. (2023). Обґрунтування складу сухих пайків і раціонів харчування для військовослужбовців з особливими потребами. <i>Збірник наукових праць Національної академії Національної гвардії України</i> , 41(1), 38–44. https://doi.org/10.33405/2409-7470/2023/1/41/280867 ; https://znp.nangu.edu.ua	Tovma, L. F., Morozov, I. Ye., & Sukonko, S. M. (2023). Justification of the composition of dry rations and meal plans for servicemen with special needs. <i>Collection of scientific works of the National Academy of the National Guard of Ukraine</i> , 41(1), 38–44. https://doi.org/10.33405/2409-7470/2023/1/41/280867 ; https://znp.nangu.edu.ua
Укрінформ. (2021, 31 березня). У Мінборони розповіли про контроль якості продуктів для ЗСУ. Укрінформ – актуальні новини України та світу. https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3219040-u-minoboroni-rozpovili-pro-kontrol-akosti-produktiv-dla-zsu.html	Ukrinform. (2021, March 31). <i>The Ministry of Defense reported on the quality control of products for the Armed Forces of Ukraine</i> . Ukrinform – current news from Ukraine and the world. https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3219040-u-minoboroni-rozpovili-pro-kontrol-akosti-produktiv-dla-zsu.html
Укрінформ. (2024, 6 листопада). Мінборони посилює вимоги до якості продуктів для ЗСУ. https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3924203-minoboroni-posililo-vimogi-do-akosti-produktiv-dla-zsu.html	Ukrinform. (2024, November 6). <i>The Ministry of Defense has strengthened requirements for the quality of products for the Armed Forces of Ukraine</i> . https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3924203-minoboroni-posililo-vimogi-do-akosti-produktiv-dla-zsu.html
Чорна, В. В., Лотоцька-Дудик, У. Б., Подолян, В. М., Івашкевич, Є. М., & Томашевський, А. В. (2023). Вимоги до новітніх індивідуальних раціонів харчування військовослужбовців ЗС України та країн НАТО. <i>Ukrainian Journal of Military Medicine</i> , 4(1), 83–93. https://doi.org/10.46847/ujmm.2023.1(4)-083	Chorna, V. V., Lototska-Dudyk, U. B., Podolian, V. M., Ivashkevych, Ye. M., & Tomashevsky, A. V. (2023). Requirements for the latest individual nutrition rations for the military personnel of the Armed Forces of Ukraine and NATO countries. <i>Ukrainian Journal of Military Medicine</i> , 4(1), 83–93. https://doi.org/10.46847/ujmm.2023.1(4)-083

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин з державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автор працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів і редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Автор не отримував прямого фінансування для цього дослідження.

Венгліньський, О. (2025). Продовольче забезпечення Збройних Сил України в реаліях воєнного стану. *Товарознавство. Технології. Інжиніринг*, 3(55), 4–18. [https://doi.org/10.31617/2.2025\(55\)01](https://doi.org/10.31617/2.2025(55)01)

Надійшла до редакції 24.07.2025.

Прийнято до друку 27.08.2025.

Публікація онлайн 16.09.2025.